

B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen bestaat uit de **relatie tussen**:

- De weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- Het risicoprofiel, alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

Het weerstandsvermogen bepaalt in hoeverre een gemeente in staat is de financiële gevolgen van opgetreden risico's op te vangen. Verder is van belang dat de reguliere bedrijfsvoering en voorzieningen die de gemeente kent niet in gedrang komen bij de manifestatie van een risico.

Er bestaat geen wettelijk voorgeschreven norm voor de hoogte van het weerstandsvermogen. Het ministerie van Binnenlands Zaken heeft hier bewust van afgezien. Normen zoals bijvoorbeeld een percentage van de begroting of een bedrag per inwoner gaan namelijk mank op het moment dat de risicoprofielen van gemeenten onderling sterk verschillen.

Risicoprofiel

Gemeenten dienen dus zelf een inschatting te maken van de benodigde hoogte van het weerstandsvermogen. De beste manier hiervoor is het structureel toepassen van risicomanagement.

Onderdeel van risicomanagement is namelijk een analyse en kwantificering van de interne en externe risico's die een gemeente loopt, wat leidt tot een risicoprofiel. Hiervoor zijn verschillende methoden te hanteren. In de kern komt het erop neer dat er een brede inventarisatie van de risico's plaatsvindt en er een zo reëel mogelijke inschatting (kans van voordoen x de impact) van de financiële consequenties wordt gemaakt. Jaarlijks wordt het risicoprofiel beoordeeld en zo nodig aangepast.

Hoewel er geen voorgeschreven norm bestaat, hanteren verschillende provincies, in het kader van hun toezichthoudende taak, wel richtlijnen voor het weerstandsvermogen. Zo hanteert de provincie Utrecht als norm € 50 (minimum) tot € 150 (maximum) per inwoner, afhankelijk van de dynamiek van de gemeente. Uitgaande van 14.000 inwoners en het maximum van € 150 zou de norm voor Lopik € 2,1 miljoen bedragen.

INCIDENTEEL

Risico (bedragen x € 1)	Oorzaak	I	Bedrag	I/S	Risico- score	%	Bedrag
Risico's m.b.t. de bedrijfsvoering							
Bodemsanering	Vervuilde grond	3	500.000	I	3	0%	0
Aanspraak op gegarandeerde geldleningen	Betalingsproblemen particulieren c.q. instellingen waarvoor de gemeente op enige wijze garant staat (overigens beperkt risico)	3	200.000	I	3	0%	0
Risico's op eigendommen, m.n. gedeelte dat niet gedekt wordt door verzekering	Ontvreemding, schade door brand, storm, fraude en dergelijke (in principe zijn deze risico's afgedekt door een verzekering). Ook risico's die voortkomen uit het ontbreken van onderhouds- en/of beheersplannen maken hiervan onderdeel uit. (aangepast ivm de ombuiging dat we geen schade meer begroten op onderwijs, echter wel jaarlijks rekeningen)	3	100.000	I	3	10%	10.000
Aansprakelijkheidsstelling, m.n. eigen risico	De risico's, voortvloeiende uit de aansprakelijkheid zijn grotendeels afgedekt door aansluiting bij de onderlinge waarborgmaatschappij van de Vereniging van Nederlandse gemeenten. Hiermee dragen alle deelnemende gemeenten elkaars risico	3	100.000	I	3	0%	0
Verlies van voorschotten aan instellingen die kerntaken verrichten voor de gemeente	Instellingen waaraan kerntaken zijn uitbesteed en die bevoorschot worden kunnen failliet gaan waardoor dubbele kosten moeten worden gemaakt	2	100.000	I	2	50%	50.000
Juridisch	Info t.a.v. publiekrechtelijke beperkingen niet tijdig/juist	3	50.000	I	3	0%	0
Risico							
Ramp c.q. groot incident	Onduidelijk of alle gemaakte kosten (o.a. ambtelijke inzet) door bijvoorbeeld het ministerie vergoed worden	3	100.000	I	3	0%	0
Inhaalslag achterstallig onderhoud kapitaalgoederen	Wanneer onderhoudsvoorzieningen voor eigendommen zoals gebouwen, wegen, bruggen etc. niet op peil zijn kunnen ineens grote uitgaven nodig zijn om verdere schade te voorkomen. Er is een indicatie dat het onderhoud bruggen niet op orde is. Daarnaast vormen de wegen en de daaronder gelegen riolen een risico. De onderwijsgebouwen vallen niet meer onder de verantwoordelijkheid van de gemeente. Daarnaast zijn er risico van kostenstijgingen door uitgesteld onderhouden en gewijzigde marktverhoudingen. Het risicobedrag is verhoogd.	3	1.000.000	I	9	50%	500.000
Tekorten op de exploitatie van dorpshuizen	Door hogere exploitatiekosten of een lage bezettingsgraad kan er een tekort op de exploitatie van de dorpshuizen waarvan de rekening naar verwachting bij de gemeente ligt om kapitaalvernietiging te voorkomen	3	150.000	I/S	9	50%	75.000
Wijzigingen in regelgeving	Door wijziging in regelgeving (bijvoorbeeld wijze van zwembadwaterzuivering) bestaat de kans op onverwachte investeringen	2	50.000	I	6	0%	0
Planschade	Door onvoorziene omstandigheden geen planschadeovereenkomst of anderszins niet te verhalen	2	50.000	I	2	0%	0
Risico projecten							
Projecten algemeen	Onvoldoende beheersing in project m.n. kostenoverschrijding	3	500.000	I	9	0%	0
Totaal incidenteel							635.000

STRUCTUREEL

Risico (bedragen x € 1)	Oorzaak	I	Bedrag	I/S	Risico- score	%	Bedrag
Rentestijging	Ontwikkeling op geld- en kapitaalmarkt, hogere rente	3	200.000	S	3	0%	0
Personeel	Door het schrappen van een budget ziektevervangings is incidenteel aanvulling noodzakelijk. Omdat ziektevervangings elke jaar terug komt veranderen wij de systematiek vanaf 2020. Deze wijziging lichten wij toe in de kadernota 2020.	2	50.000	S	2	50%	25.000
Personeel	Het behoort tot het reguliere bedrijfsvoeringsrisico dat een medewerker de organisatie moet verlaten en dat daar kosten mee zijn gemoeid (advocatenkosten, outplacementkosten, etc.)	2	100.000	S	2	50%	50.000
Beroep op arbeidsrechtelijke verplichtingen, beperkte voorziening voor beschikbaar (gemeente is eigen risicodragers voor sociale voorzieningen zoals WW)	Het behoort tot het reguliere bedrijfsvoeringsrisico dat, om welke reden dan ook, een medewerker het bedrijf verlaat en aanspraak maakt op WW. Gemeenten zijn daarvoor eigen risicodragers.	3	50.000	S	3	50%	25.000
Participatie gemeenschappelijke regelingen, voorbeeld WIL, Pauw	Door besluiten van het algemeen bestuur (meerderheid deelnemers) kunnen besluiten worden genomen die leiden tot hogere uitgaven zonder invloed daarop.	2	550.000	S	6	50%	275.000
Lagere bouwleges	Regelgeving (meer vergunningsvrij)	2	100.000	S	10	75%	75.000
Open eindregelingen							
Leerlingenvervoer	Leerlingen met een bijzondere handicap die over een grote afstand recht op vervoer hebben	2	40.000	S	6	25%	10.000
Bijstand (ABW/IOAW/IOAZ), behoorlijk eigen risico	Onvoldoende effectief in- en uitstroombesleid	2	100.000	S	2	10%	10.000
Jeugdzorg	Voor de jeugdzorg geldt een blijvend verhoogd risico. Er zijn veel derde partijen die jeugdigen mogen doorverwijzen naar specialistische dure zorg waar de gemeente geen of beperkte invloed op heeft en wel verantwoordelijk is voor de factuur. Daarnaast het risico dat facturen pas jaren later alsnog aan de gemeente gepresenteerd worden.	3	700.000	S	7	50%	350.000
WMO, met name de woningaanpassingen	Dit voorheen AWBZ-product zal de komende jaren onverwacht toe kunnen nemen. Dit heeft alles te maken met het afbouwen van verzorgingstehuizen en het langer zelfstandig wonen.	3	200.000	S	7	25%	50.000
Totaal structureel							870.000
Totaal incidentele en structurele risico's							1.505.000

Weerstandscapaciteit

De volgende onderdelen komen in zijn algemeenheid in aanmerking voor de bepaling van de weerstandscapaciteit:

- Bezuinigings- c.q. ombuigingsmogelijkheden;
- Reserves (met een niet-verplicht karakter);
- Post 'onvoorzien';
- Stille reserves;
- Onbenutte belastingcapaciteit;
- Risicovoorzieningen.

Bezuinigings- c.q. ombuigingsmogelijkheden;

Hierbij wordt enerzijds gekeken naar de ruimte die binnen de begroting beschikbaar is (positief meerjarig financieel perspectief) en anderzijds naar de mogelijkheden om te bezuinigen c.q. om te buigen. Bij het tweede aspect speelt tijd een rol. Het zal immers tijd kosten bepaalde voorzieningen en bestaande afspraken af te bouwen.

Reserves (met een niet-verplicht karakter)

De weerstandsreserve en de algemene reserve zijn in feite de reserves die het eerst in aanmerking komen voor aanwending mocht zich een risico voordoen. Daarnaast de bestemmingsreserves waaraan geen harde verplichtingen zijn gekoppeld. De raad kan hier immers een andere bestemming aan geven.

Post 'onvoorzien'

Deze verplichte post vormt een onderdeel van elke begroting om zaken op te vangen die onvoorzien zijn en waar dus geen verplichting aan is gekoppeld.

Stille reserves

Stille reserves zijn de meerwaarde van eigendommen die te laag of tegen nul zijn gewaardeerd, maar die eventueel direct verkoopbaar zijn (bijvoorbeeld gebouwen). Een stille reserve kan alleen maar deel uitmaken van de beschikbare weerstandscapaciteit als de reserve snel te verkopen is of dat besluit (expliciet) al is genomen. Er dient dan echter ook rekening gehouden te worden dat bij verkoop het functioneren van de gemeente niet aangetast wordt.

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit wordt in feite alleen gevormd door de mate waarin de OZB (binnen wettelijke grenzen) kan worden verhoogd. Verhogen van de afvalstoffenheffing en het rioolrecht kan alleen worden meegenomen bij de berekening wanneer er nog geen sprake is van 100% kostendeckende tarieven.

Risicovoorzieningen

Feitelijk maken voorzieningen geen deel uit van de weerstandscapaciteit. Immers, deze zijn gekoppeld aan verplichtingen c.q. te verwachten verliezen. Voor een integraal beeld van de risico's kunnen ze echter worden meegenomen. In dat geval dan zowel als onderdeel van het risicoprofiel als van de weerstandscapaciteit.

Structureel – incidenteel

Naast de elementen die de weerstandscapaciteit bepalen, kan er nog onderscheid gemaakt worden in de incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Het onderscheid is met name van belang bij de structurele capaciteit. Met name risico's in de bedrijfsvoering kunnen een meerjarig karakter hebben, bijvoorbeeld hogere kosten Wmo of dalende algemene uitkering. Risico's met een incidenteel karakter kunnen in principe met de totale weerstandscapaciteit worden afgedekt.

Structureel

Gezien de begrotingsruimte in de afgelopen jaren achten wij alleen de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien als reële onderdelen voor het bepalen van de structurele weerstandscapaciteit. Het bedrag voor onvoorzien uitgaven is gebaseerd op 14.000 inwoners à € 2,50.

Incidenteel

Wij beschikken niet over stille reserves die snel "te gelde" gemaakt kunnen worden. De herschikking van reserves en voorzieningen is zodanig dat aan de huidige bestemmingsreserve reëel gezien geen andere bestemming kan worden gegeven. Wat ons betreft blijven dan voor het bepalen van de incidentele weerstandscapaciteit de weerstandsreserve en de algemene reserve over. Risico's waarvoor een voorziening is gevormd, noemen we wel (voor het overzicht) maar zullen geen onderdeel van het uiteindelijke profiel zijn, waardoor de voorziening ook hier buiten beschouwing blijft.

Op basis van deze uitgangspunten ziet de weerstandscapaciteit voor Lopik er als volgt uit.

Weerstandscapaciteit (bedragen x € 1)	Bedrag 1-1-2019
Structurele weerstandscapaciteit	
- onbenutte belastingcapaciteit:	
onroerendezaakbelasting	250.000
- onvoorzien	35.000
Totale structurele weerstandscapaciteit	285.000
Incidentele weerstandscapaciteit	
- weerstandsreserve	4.819.899
- algemene reserve	3.739.391
Totale incidentele weerstandscapaciteit	8.559.290
Totale weerstandscapaciteit	8.844.290

Onbenutte belastingcapaciteit

Ten aanzien van de onbenutte belastingcapaciteit is de zogenaamde macronorm OZB van toepassing. Jaarlijks stelt het ministerie van BZK een percentage vast waarmee macro de OZB-opbrengst van gemeenten zou mogen stijgen. Aangezien elke gemeente hierin haar eigen beleid voert en niet bekend is wat gemeenten van plan zijn, is praktisch gezien niet te berekenen wat het stijgingspercentage voor een individuele gemeente bedraagt.

Voor de berekening is daarom aansluiting gezocht bij de norm voor toelating tot artikel 12-gemeente die een aanvullende uitkering op basis van dit artikel willen aanvragen. Zij moeten een normtarief van 0,1927% hanteren. Bij benadering is dit in het geval van Lopik € 250.000 meer dan nu wordt geheven.

Berekening weerstandsratio

Het weerstandsvermogen wordt bepaald aan de hand van een ratio die de verhouding tussen de benodigde weerstandscapaciteit op basis van het risicoprofiel en de beschikbare weerstandscapaciteit weergeeft. In onderstaand figuur wordt dit schematisch aangegeven.

Weerstandscapaciteit (bedragen x € 1)	beschikbaar		benodigd	
Structureel	A	285.000	B	870.000
Incidenteel	C	8.559.290	D	635.000
Totaal	E	8.844.290	F	1.505.000

Weerstandratio		
Structureel (A/B)		0,33
Incidenteel (C/D)		13,48
Totaal (E/F)		5,88

Op uitkomst van de berekende ratio wordt als volgt gewaardeerd:

Ratio	Waardering
> 2,0	uitstekend
1,5 - 2,0	ruim voldoende
1,0 - 1,5	voldoende
0,8 - 1,0	matig
0,6 - 0,8	onvoldoende
< 0,6	ruim onvoldoende

Conclusie

De risico's voor Lopik zijn op dit moment goed te overzien. Daarnaast zijn op onderdelen beheersmaatregelen en/of financiële voorzieningen getroffen.

De overall ratio is met 5,88 uitstekend.

Mede afgezet tegen de norm van de provincie Utrecht (€ 2,1 miljoen) is onze inschatting dan ook dat het weerstandsvermogen ruimschoots voldoende is om eventuele risico's op te vangen.

Kengetallen

De begroting is opgesteld overeenkomstig de richtlijnen uit het "Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten". In artikel 11, tweede lid, onderdeel d. is de verplichting opgenomen tot het vermelden van kengetallen over de financiële positie van de gemeente. Een ministeriële regeling schrijft voor de financiële positie van de gemeente toe te lichten aan de hand van kengetallen. De beoordeling van de financiële positie is afhankelijk van de situatie waarin een gemeente zich bevindt (bijvoorbeeld: de beoordeling kan afhangen van het al dan niet zijn van een groei-/krimpgemeente).

1. netto schuldquote (gecorrigeerd)

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Bij de 'netto-schuldquote gecorrigeerd' wordt het bedrag aan opgenomen gelden gecorrigeerd voor de doorverstrekte gelden. Beide quotes zijn negatief omdat de gemeente met eigen middelen investeringen financiert.

Programmabegroting Gemeente Lopik 2019

Netto schuldquote (bedragen x € 1.000)		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Vaste schulden cf. art. 46 BBV	25	0	0	0	0	0
B	Netto vlottende schuld cf. art 48 BBV	2.344	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
C	Overlopende passiva cf. art 49 BBV	1.504	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
D	Financiële activa cf. art 36 lid d,e,f BBV	1.078	1.328	1.328	1.328	1.328	1.328
E	Uitzettingen < 1 jaar cf. art. 39 BBV	6.052	3.645	2.408	2.668	3.762	3.998
F	Liquide middelen	242	250	250	250	250	250
G	Overlopende activa	1.292	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
H	Totale baten cf. art 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	27.126	25.973	27.203	27.538	27.730	27.956
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H * 100%		-17,66%	-10,48%	-5,46%	-6,34%	-10,24%	-11,00%

Netto schuldquote gecorrigeerd (bedragen x € 1.000)		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Vaste schulden cf. art. 46 BBV	25	0	0	0	0	0
B	Netto vlottende schuld cf. art 48 BBV	2.344	2.300	2.300	2.300	2.300	2.300
C	Overlopende passiva cf. art 49 BBV	1.504	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
D	Financiële activa cf. art 36 lid d,e,f BBV	1.000	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
E	Uitzettingen < 1 jaar cf. art. 39 BBV	6.052	3.645	2.408	2.668	3.762	3.998
F	Liquide middelen	242	250	250	250	250	250
G	Overlopende activa	1.292	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
H	Totale baten cf. art 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	27.126	25.973	27.203	27.538	27.730	27.956
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H * 100%		-17,37%	-10,18%	-5,18%	-6,06%	-9,96%	-10,72%

2. solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Hoe meer gebruik gemaakt wordt van vreemd vermogen, hoe lager de ratio.

Solvabiliteit (bedragen x € 1.000)		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
A	Eigen Vermogen	18.827	13.730	14.106	14.738	15.426	16.125
B	Balanstotaal	24.937	19.509	20.209	21.281	22.602	24.028
Solvabiliteit (A/B) * 100%		75,50%	70,38%	69,80%	69,25%	68,25%	67,11%

3. belastingcapaciteit.

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De definitie luidt:

Woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar ten opzichte van het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar uitgedrukt in een percentage. Voor het landelijk gemiddelde percentage wordt uitgegaan van de meicirculaire van 2018.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoons huishouden		Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019 (voorlopig)
A	OZB-lasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ waarde	365	388	391
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ waarde	235	256	277
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	189	190	210
D	eventuele heffingskorting	0	0	0
E	totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	789	834	878
F	Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	723	746	746
	Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar er voor E/F x 100%	109,13%	111,86%	117,66%

Reserves en voorzieningen

Hieronder volgt een overzicht van de reserves en voorzieningen

Stand van de reserves (bedragen x € 1.000)	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
Reserves						
Weerstandsreserve	4.820	4.820	4.820	4.820	4.820	4.820
Algemene reserve (incl. begrotingssaldo)	7.412	3.739	3.952	4.425	4.956	5.498
Wegen	2.876	2.857	3.065	3.273	3.481	3.689
Bruggen	687	714	738	758	775	789
Monumentenfonds	120	95	70	45	20	0
Karakteristieke Landschapselementen / Lopik Meerwaard	404	72	72	72	72	72
Speeltuinen	76	76	76	76	76	76
Sociaal Domein	1.031	0	0	0	0	0
Recreatie en toerisme	22	22	22	22	22	22
Kapitaalslasten Nieuwbouw gemeentewerf	1.380	1.336	1.292	1.248	1.204	1.160
Totaal reserves	18.827	13.730	14.106	14.738	15.426	16.125

Stand van de voorzieningen (bedragen x € 1.000)	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
Voorzieningen						
Arbeidsrechtelijk verplichtingen / WGA gelden	0	20	40	60	80	100
Debiteuren Sociale Zaken	289	289	289	289	289	289
Dubieuze debiteuren	159	159	159	159	159	159
Groot onderhoud overige gemeentelijke eigendommen	141	161	259	357	455	554
Groot onderhoud sporthal/-zalen	68	38	118	198	278	358
Groot onderhoud zwembad	71	43	65	86	108	129
Pensioenaanspraken (ex) wethouders	624	624	624	624	624	624
Riolering	917	427	652	970	1.383	1.891
Afval	414	218	97	0	0	0
Totaal voorzieningen	2.685	1.979	2.302	2.743	3.376	4.103